

דין לצעוק עליכם ולהביאכם במשפט. הוא עתיד לדין – לכך הוא מצפה לדין אתכם ולשלם גמולכם. לא עוולה – אלא בדין ובמשפט הוא פורע. ולא שכחה – שלא תדמה בנפשך: הוא ישכח קצת מחובותי, שהרי כולם כתובים לפניו. ואל תאמר: הוא ישא פנים, כי אין משוא פנים בליבו, ולא מקח שוחד. ועל כורחך אתה מת וכו'. וכן אתה עתיד ליתן דין וחשבון בקבר על כורחך.

פרק ה

[א] ומה תלמוד לומר – מה אנו למדין ממנו שהקב"ה נזקק לברוא העולם בעשרה, כדאי היה לבוראו בדיבור אחד. אלא לכך טרח – כדי ליתן פרעון גדול לרשעים,

[ב] עשרה דורות וכו' – צא וחשוב בפרשה. להודיע כמה הוא ארך אפיים – שהמתין לרשעים כל כך ולא נפרע, שמא ישובו. שכר כולם – השכר שהיה ראוי לכולם אילו חזרו בתשובה, קיבל אברהם אבינו על עצמו.

[ד] ועשרה על הים – אחרי "שזו היא טובתם שניתנו לקבורה" נוסף: בשכר שעלו עם יוסף לקבור את יעקב, ובשכר שאמרו "ה' הצדיק" וגו' (שמות ט כז), שפלטם הים ליבשה להראותם לישראל, ולא רצתה הארץ לבולעם, שהרי קילל הקב"ה את הארץ על שקיבלה דמי הבל מידי קין, שנאמר: "לא תוסף תת כוחה לך" (בראשית ד יב), לפיכך מיאנה לקבל הללו שלא מתו מיתת עצמן, אלא הים טיבעם, עד שנטה הקב"ה ימינו ונשבע שלא יתבע ממנה את דמם, ובלעתם היבשה.

[ה] לא הפילה אשה מריח בשר הקודש – מתאות בשר הקודש, אי נמי: מריח איברים של המערכה. שאילו הריחה בהן ובאת לטעום מהן אין שומעין לה להאכילה בשר קודש. ולא התליע – נ"א: ולא הסריח – כשלא היה לו פנאי להקטיר בלילה כל האיברים שנתקרבו⁹⁹ מבערב, מעלין אותן בראשו של מזבח ועומדין שם שני ימים או שלושה עד שיהיו פנוין להקטירן, שאין לינה מועלת בהן בראשו של מזבח, ונעשה בהן נס ולא היו מסריחין כל זמן עכבתם. בבית המטבחים – שבעזרה, במקום שהיו שם השולחנות של שיש שמדיחין עליהן את האימורין, ולא היה יורד שם זבוב משום מיאוס, ללמדך שהשכינה שורה בהם. ולא נמצא פסול בעומר – ליגע בו שרץ במנחת העומר, או בקומצה שלא נתן בה לבונתה, ונס גדול היה, שאילו היה נופל¹⁰⁰ בו שום פיסול ידחה לגמרי ואין לו תשלומין, שהרי אי אפשר לקצירתו ולקיטתו אלא בליל ט"ז, כדמפרש ב"מנחות". ובשתי הלחם דעצרת נמי לא אירע פיסול, רשום לא יהא תשלומין בדבר, מאחר שעבר עליהן יום טוב¹⁰¹, שהרי צריך לאפותם מבעוד יום, שאין אפייתם דוחה שבת ולא יו"ט, כדאמרינן ב"פסחים". נמצא שהם נדחים לגמרי אם נמצא בהם פיסול. ולחם הפנים נמי אם נמצא בהם פסול בשבת, נדחים הם עד שבת הבאה, דאי אפשר לסדרן אלא בשבת, דכתיב: "ביום השבת יערכנו" (ויקרא כד ח), ולפי שאין חשבון¹⁰² ותשלומין היו נזקקין בשמירתן יותר משאר קרבנות. כשהיו מתכנסין בעזרה ברגלים או בשאר ימות השנה עומדין צפופין – דחוקין בעמידתן, וכשהיו משתחוים כלפי השכינה לבקש ולשאול כל אחד כפי צרכיו היה רוח כל כך, שהיה בין אחד לאחד ארבע אמות, כדי שלא ישמע אחד תפילת חבירו. כך מצאתי באגדה. ולא הזיק נחש – לא נשך אדם ומת. צר לי המקום – כלומר: דחוקה לי שעתו בכאן, ואיני יכול להתפרנס, שכל הדרים בתוכה היה הקב"ה מפרנסן, עד שלא נצרך אחד מהם לחבירו ולצאת משם להיות מטולטל. כך מצאתי באגדה ולא יותר.

[ו] פי הארץ – שפצתה את פיה בימי קרח. אותו פתח נברא בארץ באותו מקום מששת ימי בראשית, אלא שמכוסה הפתח מלמעלה עד אותו זמן. פי הבאר – של מרים, שנבלע הפתח בסלע, שדרך שם יצאו המים במדבר, וכשהכה משה הסלע פתח הסלע את פיו

99 צ"ל: "שנתותיו". ואין צורך בתיקון שב"מדרש שמואל":
100 ב"מדרש שמואל": "שאלו נמצא".
101 שם: "ערב שבת".

102 צ"ל: "הישבון", ואין צורך בתיקון שב"מדרש שמואל":
"ולפי שאין לדברים האלה תשלומין".